

***Må tidligst offentliggøres, når talen er holdt
Det talte ord gælder***

SSF-formand Gitte Hougaard-Werner Ved mødet på Flensborghus Lørdag den 29. maj 2021 kl. 10

Grænsen og dansk mindretal i 100 år

Sprog, sang, mening og mod - det danske mindretal i 100 år.

2020 skulle vi have holdt årsmøder i hele Sydslesvig under netop dette motto. Dermed ville vi markere 100-året for folkeafstemningen og grænsedragningen samt i stor stil have fejret mindretallets fødselsdag.

Vi måtte dog aflyse alle festlighederne i 2020 grundet den pandemi, som vi kender alt for godt. Det var en svær, men uomgængelig beslutning. Mindretallets kulturelle liv har stort set stået stille siden, og vi savner fællesskabet, samværet og vore møder rundt omkring dansk sprog og kultur.

SSF har valgt at gennemføre årsmøderne 2021, selvom det ikke bliver i det omfang og helt på den måde vi plejer. Og vi har fastholdt mottoet - for i år er det netop 100 år siden, man fejrede årsmøder i Sydslesvig for første gang, så en markering skulle der til. Heldigvis lykkedes det, og tak til alle implicerede herfra.

Den 14. marts 1920 blev en dyb skuffelse for de danske i Sydslesvig, da afstemningsresultatet i zone 2 blev kendt. Heldigvis blev en kerne af danske og dansksindede i hjemstavnen og kæmpede for en så dansk tilværelse som muligt. Således blev "Den Slesvigske Forening" - der i 1946 blev til Sydslesvigsk Forening - grundlagt den 26. juni 1920 for at samle de danske og skabe rammen om og kæmpe for det danske liv og virke, for sproget og kulturen, syd for den nye grænse. Frem til 1948, hvor SSW blev grundlagt, var det ligeledes Sydslesvigsk Forening, der ud over det kulturelle arbejde også varetog mindretallets politiske interesser.

I 1921 startede traditionen for de sydslesvigske årsmøder som en direkte fortsættelse af de store folkefester på Skamlingsbanken - en tradition, der blev startet for at vise udadtil, at man godt nok havde trukket en grænse i 1920, men at der stadig var en levende dansk befolkningsgruppe i Sydslesvig. Samtidig skulle de årlige møder bruges til at se tilbage på året, der gik i foreningen og mindretallet, og ikke mindst til at fremme forståelsen for hjertesagens kamp blandt de yngre generationer.

Årsmøderne var og er en politisk manifestation og sindelag.

Igennem de sidste 101 år dansk mindretal har årsmøderne altid haft en stor betydning. Det er således kun sket 5 gange i vores mindretals historie, at vi har måttet bøje os for omstændighederne og aflyse denne så vigtige weekend - nemlig i 1938 pga mund og klovsyge og i krigsårene 43, 44, 45 - og nu 2020 pga Corona-pandemien. Igennem tiderne har man gjort alt for

at kunne gennemføre årsmøderne - også under trange kår eller i al stilfærdighed i krigens første år.

Det startede med kun få møder på én dag i og omkring Flensborg. Fra 1931 blev der holdt møder både lørdag og søndag, og man var enige om, at årsmøderne havde udviklet sig til nationale festdage med både flaghejsning, Gudstjenester, optog og møder med taler, fællessang og familiefest. Disse folkefester fik sig en dæmper i krigsårene, men fra 1948/ 49 blev der igen festet i hele landsdelen med sang, flag, taler og underholdning. SSFs nye arbejdsgruppe, kaldt årsmødeudvalget, arrangerede nu møderne, der både fandt sted fredag, lørdag og med de kendte friluftsmøder om søndagen, sådan som vi kender dem i dag.

Nu - netop 100 år efter de første møder - er det stadig vigtigt, at vi kommer sammen og bekræfter hinanden i det valg, vi har truffet - nemlig at være en del af det danske mindretal og dermed af det danske fællesskab; et valg og en hjertesag, der forpligter.

Vi har alle det historiske, ildsjælenes kamp for danskheden, med i vores mindretalsrygsæk. En rygsæk, der ikke skal tynge, men være med til at skabe vores identitet og forståelse for, hvad det betyder at kunne leve i mindretallet i dag, uden diskriminering og anerkendt som en del af den kulturelle mangfoldighed i Slesvig-Holsten. Det er vigtigt at erkende, at bekendelsen er fri, men at livet i mindretallet kræver, at man tager det danske til sig i så vid en udstrækning, det er muligt for den enkelte. Det er godt at have en god fyldt rygsæk, kende sit ståsted og sin sikre havn, når man rejser ud i verden. Så er det netop muligt at møde andre med åbnet sind, være tolerant, solidarisk og udvise forståelse for andre og anderledesheden. Det skal vi stadig huske på og formidle til alle generationer den dag i dag.

Det er dog her i 2021 fortsat særlige og anderledes tider, hvor pandemien stadig præger vores hverdag. Vi havde håbet på og ønsket os årsmøder under normale festlige vilkår med tusindvis af mennesker. Men sådan blev det ikke. Kun få udendørsmøder - som helt tilbage i 1921 - gennemføres under særlige restriktioner.

Men netop det gør Årsmøderne 2021 til en særlig og stærk markering af vores tilhørsforhold. Poul Nyrup Rasmussen fornyede Niels Neergaards ord fra den 11. juli 1920 om, at vi ikke skal blive glemte, da han ved årsmøderne i 1999 sagde, at "så længe I holder fast i os, holder vi fast i jer". Jeg vil gerne fremhæve her 100 år efter fejringen af det første årsmøde i Sydslesvig, at "vi holder fast, holder ved og holder ud" - også med de generationer før os i tankerne, der måtte stride og lide for at holde fast i hjertesagen - i det danske syd for grænsen.

Apropos grænseland og grænse, så var de dansksindede, der i 1920 måtte se nederlaget i øjnene, både skuffede, slukørede, vrede og følte sig alene efter en hård kamp op til folkeafstemningen. I 2020 ville vi i fællesskab fejre os selv, hejse og vise flag og samtidig tænke tilbage på de sidste 100 år - og være taknemmelige for, at vi er nået fra et mod hinanden til et med og for hinanden i vores grænseland; at vi med en stor selvfølge frit og fredeligt kan bevæge os henover den dansk-tyske grænse og frit kan bekende os til det danske mindretal og leve med vores sprog og kultur, takket være Bonn-Københavnklæringerne fra 1955.

Jeg er ikke sikker på, at nogen af os havde forestille sig det muligt, at netop den dag, hvor vi skulle have markeret 100-året for afstemningen i zone 2 og en fredelig grænsedragning blev den dag, hvor Danmark grundet Corona-pandemien lukkede grænsen. Det var meningen, at vi ville have mindet os selv om, hvilke følelser, der overmandede den del af befolkningen, der havde stemt dansk og havde ønsket sig hjem til Danmark, men pludselig kunne disse følelser mærkes på en helt anderledes skræmmende måde end tænkt. Det var trist og nærmest grotesk at føle sig afskåret fra moderlandet og de forbindelseslinjer, der betyder så meget i vores virke syd for grænsen.

Vi accepterede selvfølgelig grænselukningen som en nødvendighed for at få Covid-19 under kontrol hhv. kunne styre smitten, men vi måtte dog ad flere omgange gøre opmærksom på vigtigheden af kontakten til Danmark og vedligeholdelsen af de nødvendige venskabsbånd og på grænselandets helt særlige forhold.

Derfor er vi glade for, at vi efter nogen tid fandt gehør, og der kunne findes særordninger for grænselandet, så vi ikke blev glemt. Nu ser vi forhåbentligt frem til mere og mere normalitet i og omkring grænsen i løbet af sommeren, noget vi alle har savnet.

Mindretallet i dag er vant til at begå sig på flere sprog og i flere kulturer. Vi er en del af det danske fællesskab og samtidig integrerede borgere i Slesvig-Holsten. Således kan vi fungere som brobyggere mellem dansk og tysk, mellem Danmark og Tyskland. Endnu en grund til at inddrage os og lytte til vores ekspertice i grænselandsanliggender. Vi er velintegrerede borgere i Slesvig-Holsten, der lever en så dansk hverdag som muligt, og dermed anses vi i dag for at være en kulturel berigelse og bidrager til regionens mangfoldighed. Vi er fra 1920 til i dag gået fra fjendskab til venskab uden at give afkald på vores sproglige og kulturelle autonomi.

På denne baggrund har Danmark og Tyskland sammen med mindretallene i 2020 sendt en fælles ansøgning til UNESCO om at få det fredelige samliv i grænselandet og mindretalsmodellen anerkendt som verdens kulturarv. Vi afventer stadig svar.

Efter et besøg på Flensborghus i august sidste år udtalte landdagspræsident Klaus Schlie følgende: "For Slesvig-Holsten er det vigtigt, at I bibeholder jeres kultur, at I holder fast i jeres sprog og identitet...", endnu et stærkt udtryk for, hvad vi har opnået gennem de sidste 100 år. Samtidig fremhævede Ministerpræsident Daniel Günther, at han føler sig blandt venner, når han besøger mindretallet.

Vi er integrerede uden at være assimilerede, noget man fra tysk side ellers satsede på efter 1920 - men det kom ikke til at ske, takket være generationer af ildsjæle, der fastholder, lever og videregiver dansk sprog og kultur i hverdagen.

Sehr geehrter Herr Ministerpräsident, lieber Daniel. Du hast im August letzten Jahres gesagt, dass du dich unter Freunden fühlst, wenn du die Minderheit besuchst. Dem ist auch so. Um so mehr freut es mich, dass du heute hier bist. Es ist ein besonderer Tag - und für uns immer ein besonderes Wochenende, wenn wir unsere Jahrestreffen feiern.

1921 wurde diese Tradition zum ersten Mal ins Leben gerufen. Damals wie heute geht es darum zu zeigen, dass man zwar 1920 eine Grenze ziehen musste, es aber nach wie vor eine lebendige dänische Minderheit gibt. Menschen, die an der dänischen Sprache und Kultur festhalten, die Traditionen lieben, verbinden und diese Identität leben. Besonders jetzt - 100 Jahre nach dem ersten Årsmøde und nach dem letzten Jahr im Zeichen Coronas - ist es wichtig, dass wir zusammenkommen und uns in der Wahl bestätigen, ein Teil der dänischen Minderheit und damit ein Teil der dänischen Gemeinschaft zu sein. Dies soll ein starkes Zeichen sein - wir halten fest, bleiben bei und halten aus, auch mit den Generationen in Gedenken, die gestritten und gelitten haben, um an dieser Herzenssache festzuhalten.

Die Minderheit trägt zur Vielfalt im Land bei. Gleichzeitig sind wir Brückenbauer zwischen dänisch und deutsch, zwischen Dänemark und Deutschland und zeigen, dass es möglich ist, an die eigenen Sprache und Kultur festzuhalten und trotzdem offen für die Gesellschaft zu sein, in der man lebt. Minderheitenpolitik ist Friedenspolitik. Dies war auch Hintergrund dafür, dass wir im November 2020 zusammen mit der deutschen Minderheit in Dänemark den Demokratiepreis des Landes Schleswig-Holstein erhalten haben. Eine großartige Anerkennung unserer Arbeit -

nochmals vielen Dank für diese Auszeichnung.

Gemeinsam können wir heute auf 101 Jahre Minderheit zurückblicken, wir können die dänische Fahne hissen und sowohl dänische als auch deutsche Freunde einladen und gemeinsam feiern. Dies zeigt deutlicher denn je, dass wir von einem Gegeneinander zu eine Mit- und Füreinander in unserem Grenzland gelangt sind. Dafür können wir alle dankbar sein.

Fællesskabet er en kostbar gave, det har vi mere end nogensinde før sandet i de sidste mange måneder. Lad os håbe, at vi snart for alvor kan genoplive vores allesammens mindretal, så vi kan vise, at det også i fremtiden er vigtigt at værne om det danske - om sproget, om sangen, om vores mening - og udvise mod og stå ved vores danske identitet. At vi kun behøver tænke på grænsen som noget, der måtte trækkes i 1920, men som ikke må skille os ad igen - for i hjerterne ved vi, hvor vi hører til!

Jeg ønsker os alle gode årsmøder - og pas godt på jer selv og hinanden.